

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

Să dăm cuvântul limbilor regionale
sau minoritare!

www.dri.gov.ro

Să dăm cuvântul limbilor regionale sau minoritare!

Traducere și pregătire materiale pentru tipar asigurată de
Monica Andriescu, Irina Adina Mărășoiu, Adriana Petraru
(Departamentul pentru Relații Interetnice – Guvernul României)

Utilizarea unei limbi o face mai puternică. Folosește-o, nu o pierde!

Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare este un tratat unic între state care s-au angajat să contribuie la crearea unui viitor favorabil dezvoltării limbilor.

Declinul limbilor poate fi oprit și este reversibil, așa cum au arătat exemple din multe țări, unde generația tânără învață să folosească limbile utilizate în mod tradițional în familiile și regiunile din care fac parte. Astfel, diverse culturi au fost salvate în întregime și au atins stadiul de dezvoltare precedent.

Cu toate acestea, acest lucru nu este valabil în cazul tuturor limbilor europene. Într-adevăr, în cazul unora dintre limbi numărul vorbitorilor este în continuă descreștere. Dacă acest proces nu este dirijat în sens invers, tendința va duce în mod inevitabil la extincția limbilor în regiuni unde au fost folosite în mod tradițional timp

de secole și unde reprezintă o componentă esențială a identității regionale.

Țările care se alătură familiei Cartei au decis să protejeze și să promoveze limbile care sunt amenințate de posibilitatea de a deveni marginalizate în țări în care aceste limbi au o prezență tradițională.

Folosirea limbii zi de zi

Carta oferă principii orientative despre felul în care limbile minoritare sau regionale ar trebui protejate și promovate în mod cotidian.

Statelor li se solicită să asigure învățământ, servicii media cum ar fi presa, radioul și televiziunea în aceste limbi, ca de altfel și servicii în administrația publică. Carta promovează utilizarea limbilor minoritare sau regionale sub toate aspectele vieții

noastre cotidiene, începând de la însemne stradale până la asigurări medicale și relațiile cu autoritățile publice.

Limbi regionale sau minoritare

Carta se referă la limbile care sunt diferite de limba/ limbile vorbite de majoritatea populației. Limbile imigranților sau dialectele limbilor statelor nu sunt considerate ca fiind limbi regionale sau minoritare.

Focalizarea asupra utilizării limbilor

Beneficiarii Cartei sunt limbile însele, prin încurajarea utilizării lor efective în toate sferile vieții publice și private. Vorbitorii limbilor regionale sau minoritare joacă un rol esențial în atingerea acestui scop. Doar prin utilizarea sa zilnică și activă o limbă poate avea continuitate și se poate dezvolta.

Un cadru comun pentru toate statele europene

Carta este singurul instrument juridic internațional care instituie obligații și care este focalizat pe protecția limbilor minoritare. Aduce beneficii statelor semnatare pentru că le oferă un cadru comun și recunoscut pe plan internațional pentru politicile lor lingvistice. Oferă, de asemenea, o experiență bogată despre felul în care folosirea limbilor poate fi dezvoltată din punct de vedere practic.

O platformă de cooperare între state și ONG-uri

Politicile care favorizează dezvoltarea limbilor pot fi realizate doar în cooperare cu vorbitorii limbilor respective. Toate părțile beneficiază de această cooperare reciprocă. Implementarea reușită a Cartei depinde de purtarea unui dialog strâns între autorități și societatea civilă.

Monitorizarea – un pas esențial

Monitorizarea repetată a modului în care statele aplică Carta garantează că acest tratat rămâne un instrument dinamic și în continuă dezvoltare. Procesul de monitorizare a conștientizat autoritățile încă din stadiile sale incipiente în ceea ce privește potențialul sau dezavantajele politicilor lor lingvistice. A contribuit, de asemenea, la crearea de legături constructive între autorități și vorbitorii limbilor respective. Legăturile sunt stabilite și între grupuri care utilizează limbi diferite.

Mecanismul central

Multe îmbunătățiri au avut loc în stadiile incipiente ale implementării Cartei. Alte probleme au fost rezolvate ulterior. Carta este mecanismul central creat pentru a proteja și a promova condiții bune pentru toate limbile, pentru a le îngădui să dezvolte și să consolideze diversitatea lingvistică a Europei.

Procesul de implementare a Cartei

Sunt implicați trei mari parteneri:

- Consiliul Europei
- Statele
- ONG-urile

sau alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor respective.

Un dialog constructiv

Carta este un tratat conceput de Consiliul Europei și este monitorizată în mod constant.

După cum este cazul multora dintre convențiile Consiliului Europei, monitorizarea are loc printr-o abordare situată pe două nivele: în cazul primului nivel, statul respectiv redactează un raport privind maniera de implementare a tratatului.

Cel de-al doilea nivel este bazat pe o monitorizare independentă, derulată de către un Comitet de Experți numit de miniștrii de externe ai statelor membre ale Consiliului Europei.

Procesul de monitorizare implică toate părțile: reprezentanții guvernului, administrația, ONG-urile și alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor respective. În acest fel se creează un forum dedicat unui dialog continuu și se oferă vorbitorilor limbilor respective o poziție centrală în procesul de implementare.

Consiliul Europei

Comitetul de Experți

Monitorizarea repetată a felului în care statele aplică această Cartă este derulată de către Comitetul de Experți. Comitetul de Experți examinează fiecare raport prezentat de către stat și, pe baza acestei examinări, pregătește un raport pentru Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

Diverse instituții sau organizații cu statut legal din statele semnatare ale Cartei pot atrage atenția Comitetului de Experți asupra unor chestiuni relevante pentru eforturile derulate de către statul respectiv.

În cadrul pregătirii acestui raport de examinare, reprezentanții Comitetului desfășoară de obicei vizite în statul respectiv pentru a obține informații adiționale din partea autorităților administrative și a reprezentanților vorbitorilor limbilor respective (Vizite instantanee). Această practică garantează că tratatul rămâne un instrument dinamic și în continuă dezvoltare.

Comitetul de Miniștri

Comitetul de Miniștri (format din miniștrii de externe ai statelor membre ale Consiliului Europei), pe baza examinării făcute de către Comitetul de Experți, face recomandări guvernelor statelor care au ratificat Carta. Recomandările Comitetului de Miniștri sunt instrumentul cu cea mai înaltă autorizație a tratatului. Practica arată că statele în cauză au reacționat rapid la recomandări, care au avut impact asupra politicilor din multe state.

O practică transparentă

Procesul de implementare a Cartei este transparent. Faptul că informațiile strânse pe parcursul procesului pot fi acumulate și împărtășite constituie un aspect important.

Rapoartele statelor (o dată la trei ani), evaluarea acestor rapoarte de către Comitetul de Experți, precum și recomandările Comitetului de Miniștri sunt disponibile pe website-ul Consiliului Europei și pot fi accesate de oricine.

Statul

Statul în cauză semnează și ratifică Carta, indicând diferitele prevederi pentru limbile care sunt protejate de Partea a III-a a Cartei (minimum 35 din cele 68 de prevederi incluse).

În anul următor ratificării, statul prezintă primul sau raport asupra politicii urmărite

în concordanță cu Partea a II-a a Cartei și asupra măsurilor luate în vederea aplicării acelor prevederi ale Părții a III-a pe care statul în cauză le-a acceptat.

Următoarele rapoarte sunt prezentate la intervale de câte trei ani. Statul în cauză pregătește de regulă raportul

ca urmare a unui proces de consultare cu reprezentanți ai vorbitorilor limbilor regionale sau minoritare. Această practică este recomandabilă, deoarece sporește înțelegerea reciprocă și în multe cazuri duce ea însăși la rezolvarea unor probleme.

Statul se află sub obligația de a-și publica raportul. Raportul va fi publicat și pe website-ul Cartei.

Consiliul Europei poate organiza seminarii sau întâlniri care să asiste statele în

pregătirea pentru ratificarea Cartei. Statul însuși poate, de asemenea, organiza întâlniri în vederea pregătirii rapoartelor sale, precum și în procesul de diseminare al acestor rapoarte. Astfel de seminarii sau întâlniri pot avea ca obiectiv diseminarea informațiilor despre raportul de examinare al Comitetului de Experți sau despre recomandările adoptate de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei.

ONG-uri sau alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor în cauză

ONG-urile sau alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor în cauză sunt invitați, oricând, să informeze statul respectiv și Consiliul Europei (prin intermediul Secretariatului Cartei) asupra chestiunilor legate de implementarea Cartei. Sunt, de asemenea, invitați să fie parte activă a pregătirii rapoartelor statelor.

În cadrul procesului de monitorizare care urmează prezentării raportului de către

stat, sunt consultate ONG-urile, precum și alți reprezentanți ai vorbitorilor limbilor respective. Aceștia pot, de asemenea, să ia inițiative în cadrul acestui proces prin informarea activă a Secretariatului Cartei în legătură cu chestiuni relevante pentru implementarea tratatului.

Carta: Rezumat

Structura Cartei

Partea I

Sfera de acțiune a Cartei este definită în Partea I.

Partea a II-a

În Partea a II-a, este exprimat “spiritul Cartei”. Fundamentul constă în recunoașterea limbilor regionale sau minoritare ca expresie a bunăstării culturale. Prevederile incluse în Partea a II-a se aplică tuturor limbilor prezente în mod tradițional în respectivul stat.

Partea a III-a

Statul indică în mod explicit limbile care trebuie incluse în Partea a III-a, parte ce conține prevederi mai detaliate. Pentru fiecare limbă, statul își ia angajamentul de a aplica cel puțin 35 din cele 68 de prevederi.

Partea a IV-a

Monitorizarea este o componentă esențială a procesului de implementare a Cartei. Monitorizarea și alte chestiuni relevante pentru aplicarea Cartei sunt definite în Partea a IV-a.

Partea a V-a

Intrarea în vigoare a Cartei, precum și chestiunile privind semnarea și ratificarea Cartei sunt definite în Partea a V-a.

PARTEA A II-a

7 PRINCIPII APLICABILE TUTUROR LIMBILOR

Partea a II-a a Cartei are în vedere toate limbile regionale sau minoritare cu o prezență tradițională într-o țară, indiferent dacă un stat a selectat sau nu limba pentru protecție în partea mai detaliată. Următoarele principii de bază se aplică potrivit dispozițiilor detaliate ale Părții a III-a:

- La baza Cartei se află recunoașterea limbilor regionale sau minoritare ca expresie a bunăstării culturale și a nevoii de a se adopta o acțiune hotărâtă de promovare a acestor limbi. Multe dintre statele care s-au angajat prin Cartă protejează și promovează acum limbi care înainte nici nu erau recunoscute ca parte a moștenirii culturale și lingvistice a țării.
- De asemenea, Carta cere statelor să respecte suprafața geografică a limbilor regionale sau minoritare. În practică, acest principiu este în vigoare, de exemplu dacă statele planifică să modifice frontierele administrative în moduri care afectează negativ limbile regionale sau minoritare.
- Un principiu de bază al Cartei este că limbile nu trebuie limitate numai la sfera privată. Utilizarea limbilor trebuie de asemenea încurajată și în viața publică. Bazându-se pe acest principiu, statul și autoritățile locale au dezvoltat noi domenii de utilizare a limbii în toate sectoarele vieții publice, cum ar fi educația, administrația, justiția, mass media și viața economică.
- Educația la toate nivelurile este esențială pentru dezvoltarea oricărei limbi. Carta cere statelor să ofere forme și metode adecvate de predare și de studiere a tuturor limbilor lor regionale sau minoritare. Astfel, în cele mai multe

cazuri îmbunătățirile au fost făcute în asigurarea educației într-o limbă sau în predarea limbii ca obiect de studiu, inclusiv a acelor limbi care nu sunt protejate prin partea mai detaliată a Cartei, și anume Partea a III-a.

- Spiritul Cartei, favorabil dezvoltării limbilor, caută soluții pozitive și constructive pentru dezvoltarea limbilor. Aceasta necesită promovarea înțelegerii reciproce între toate grupurile lingvistice dintr-o țară, fie ei vorbitori ai limbilor majoritare, fie ai limbilor regionale sau minoritare. Incluziunea respectului, înțelegerii și toleranței în legătură cu limbile se află la baza Cartei. Totuși, Carta cere în mod clar statelor să interzică orice formă de deosebire nejustificată, excludere, restricție sau preferință în legătură cu utilizarea limbii.
- Rolul pe care îl are mass-media este crucial pentru promovarea înțelegerii reciproce și a respectului pentru ceilalți și pentru cultura și limba lor. Carta cere statelor să încurajeze mass media să urmărească acest obiectiv.
- În multe cazuri, vorbitorii limbilor regionale sau minoritare aparțin unui stat înrudit în care limba este de asemenea vorbită, de cele mai multe ori ca limbă dominantă. Carta cere statelor să promoveze în mod activ schimburile transfrontaliere. Acestea pot însemna tipuri diferite de schimburi, cum ar fi disponibilitatea mijloacelor media, contactele culturale, sau cooperarea pentru dezvoltarea curriculum-ului unei limbi.

PARTEA A III-a

ALEGEREA A 98 DE MĂSURI

ÎN ȘAPTE DOMENII ALE VIEȚII PUBLICE

Partea a III-a a Cartei cuprinde 68 de articole însumând un total de 98 de măsuri

de sprijin al limbilor desemnate pentru protecție prin această parte. Pentru fiecare limbă trebuie aplicate cel puțin 35 de prevederi din cel puțin 6 domenii ale vieții publice. Totuși, reflectând spiritul Cartei, statele au ales pentru majoritatea limbilor mai mult decât o abordare minimală. În practică, aceasta ar putea însemna de exemplu:

Învățământ

- Vorbitorii își pot trimite copiii la o școală care asigură educația completă în limba lor, sau cel puțin în care se predă limba lor ca obiect de studiu, la toate nivelurile relevante: de la învățământul preșcolar la cel universitar.
- Statul este obligat să asigure educația și să se asigure că profesorii sunt pregătiți corespunzător.

Justiția

- Vorbitorii se pot înfățișa în fața Curților de justiție folosind propria limbă fără a suporta costuri suplimentare pentru interpretare sau traducere.
- Statul trebuie să se asigure că documentele în limba respectivă sunt valabile în fața Curții.

Relația cu autoritățile administrative

- Vorbitorii pot completa formulare și pot corespunde cu autoritățile în propria lor limbă, își pot folosi numele, precum și numele localităților lor în limba proprie și limba lor poate fi folosită pe diferite însemne.
- Statul este obligat să asigure competențele administrative de a folosi acea limbă.

Media

- Vorbitorii beneficiază de posturi sau programe regulate de radio și televiziune transmise în limba lor, de către serviciul

public sau posturi private; de asemenea ei pot citi ziare și au acces la lucrări audio-video în limbile minoritare.

- Statul este obligat să sprijine transmisiunile în limba minoritară ca o parte a serviciului public de difuziune sau să încurajeze posturile private să includă aceste servicii și să sprijine alte producții media prin măsuri potrivite.

Activități culturale

- Vorbitorii au acces la activități culturale prospere, biblioteci și edituri în limba lor și la dezvoltarea terminologiei în limba lor.
- Statul trebuie să încurajeze și să sprijine activitățile culturale de orice fel și să se asigure că reprezentanții acelei limbi sunt incluși în planificarea activităților culturale.

Viața economică și socială

- Vorbitorii își pot utiliza limba când solicită ajutor și asistență socială, iar utilizarea limbii este încurajată în toate sectoarele vieții economice.
- Statul este obligat să elimine orice limitare în folosirea limbii la locul de muncă dacă aceasta nu este clar justificată de argumente practice.

Schimburi transfrontaliere

- Vorbitorii beneficiază de televiziune și radio între țări, activități culturale comune și alte îmbunătățiri ca urmare a deschiderii granițelor între statele vecine în care limba lor este utilizată.
- Statul își ia angajamentul să sprijine activitățile între state și dacă este necesar să încheie acorduri cu țările vecine.

Carta: o contribuție la înțelegere reciprocă și respect

Protecția limbilor regionale sau minoritare istorice ale Europei se află la baza bunăstării culturale și a tradițiilor europene.

Respectul pentru limbile regionale sau minoritare și promovarea utilizării lor nu se află în conflict cu limbile oficiale ale statelor și cu nevoia ca acestea să fie învățate. Chiar dimpotrivă: recunoașterea limbilor regionale sau minoritare și respectul pentru vorbitorii acestora și pentru cultura lor se adaugă la bunăstarea societății. Respectul pentru o limbă și pentru cultura conexasă contribuie la unitatea unei țări și nu la divizarea ei. Aceasta este cea mai bună și adesea unica modalitate de a integra într-un tot persoane cu un profil lingvistic și cultural diferit.

Scopul Consiliului Europei este de a veghea asupra idealurilor și principiilor care

reprezintă moștenirea comună a statelor europene.

Spiritul de comuniune lingvistică/ spiritul favorabil dezvoltării limbilor promovat de Cartă contribuie la pace și stabilitate în Europa, la înțelegere reciprocă și relații pașnice între state. Concepută de Consiliul Europei, Carta oferă principii recunoscute pe plan internațional pentru promovarea politicilor de comuniune lingvistică / favorabile dezvoltării limbilor în societatea modernă.

Dreptul de a utiliza o limbă regională sau minoritară în viața privată și publică este un drept inalienabil. Se supune principiilor cuprinse în Convenția internațională a Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice și este în spiritul Convenției pentru Apărarea Drepturilor

Omului și a Libertăților Fundamentale a Consiliului Europei și al Cartei Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene.

Carta Limbilor Regionale sau Minoritare a fost elaborată pe baza unui text înaintat de Conferința Permanentă a Autorităților Locale și Regionale. A fost adoptată în 1992 și a intrat în vigoare la 1 martie 1998. Majoritatea statelor europene au semnat Carta și multe au ratificat-o deja, transformând-o în practica obișnuită pentru majoritatea cetățenilor europeni.

Definiții

„Limbi regionale sau minoritare” sunt limbile diferite de limba (limbile) oficială a statului și folosite în mod tradițional într-o anumită zonă a unui Stat de cetățeni ai aceluși stat care formează un grup mai mic din punct de vedere numeric decât restul populației aceluși stat. Această definiție nu include dialectele limbii oficiale a statului sau limbile migranților;

„Zonă în cadrul căreia o limbă regională sau minoritară este folosită” se referă la suprafața geografică în care limba respectivă reprezintă modul de exprimare al unui număr de oameni care să justifice adoptarea unor măsuri diverse de protecție și de promovare prevăzute de Cartă;

„Limbi non-teritoriale” se referă la limbile folosite de cetățenii unui stat care diferă de limba (sau limbile) folosită de restul populației aceluși stat dar care, deși folosită în mod tradițional pe teritoriul aceluși stat, nu poate fi identificată cu o anumită zonă.

Carta poate produce schimbări pozitive în viața de zi cu zi

În multe moduri, Carta influențează poziția limbilor regionale sau minoritare în viața de zi cu zi.

Vorbitorii au un rol crucial

Este de maximă importanță să înțelegem natura Cartei ca proces de protecție și promovare a limbilor regionale sau minoritare. Cel mai important rol în acest proces este rolul pe care îl are utilizatorul de zi cu zi al limbilor protejate de Cartă. Viitorul unei limbi depinde de utilizarea cotidiană atât în viața privată cât și în cea publică. Depinde de alegerile făcute în legătură cu educația, folosirea cotidiană a mijloacelor media și activitățile culturale. Depinde de preferința arătată în folosirea limbii regionale sau minoritare – oricând este posibil – în administrație și în relațiile cu autoritățile. Fără această contribuție zilnică la diversitatea lingvistică a Europei, celelalte eforturi se vor dovedi inutile.

Iată câteva exemple despre modul în care Carta a produs o schimbare în viața de zi cu zi a oamenilor:

- posibilitatea de a învăța și de a vorbi limba lor la școală
- posibilitatea de a completa formulare oficiale în limba proprie
- a avea însemne stradale și denumiri de localități în limba lor
- de a asculta radioul, de a urmări televiziunea și de a citi ziare în propria limbă
- de a se bucura de o cultură înfloritoare în toate aspectele sale, cu literatură, teatre, concerte, festivaluri și opere video în limba lor și care le reflectă cultura

Carta reprezintă un proces în care sunt implicați parteneri activi din

- state
- comunitățile în care se vorbesc limbile
- Europa.

Limba ta nu se demodează; folosind-o, o faci mai puternică!

Pe site-ul Cartei
www.coe.int/minlang
veți găsi:

- lista statelor care au semnat și ratificat Carta
- cum se aplică această Cartă în fiecare stat pentru fiecare limbă
- toate rapoartele periodice ale statelor
- toate rapoartele de examinare ale Comitetului de Experți
- recomandările făcute statelor de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei
- legături cu alte surse și literatură referitoare la Cartă
- sfaturi și un catalog pentru autorități și ONG-uri despre aplicarea Cartei și cum să pregătească rapoartele periodice
- știri și informații despre aplicarea Cartei
- textul integral al Cartei europene a *limbilor regionale sau minoritare*, și raportul explicativ.

Sunteți de asemenea invitați să contactați Secretariatul Cartei prin e-mail, scrisoare sau telefon la:

Secretariatul Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare

Directoratul General IV

Educație, Cultură și Patrimoniu, Tineret și Sport

Consiliul Europei

F-67075 Strasbourg Cedex.

Telefon (Recepție): +33 (0)3 88 41 20 00

e-mail: minlang.secretariat@coe.int

